

Portrete în dialog

Dan C. Mihăilescu (n. 1953) este critic și istoric literar. A publicat volume de eseuri despre Eminescu, Caragiale, Cioran, Blaga, generația '27, literatura română în postceaușism ș.a. A făcut gazetărie aproape patruzeci de ani, a fost cercetător științific, a condus reviste, a semnat traduceri, prefețe, ediții etc. Din anul 2000 este realizatorul emisiunii *Omul care aduce cartea*, la ProTV. Printre cele mai recente cărți ale sale se numără *Oare chiar m-am întors de la Athos?*; *Jurnal pieziș*; *Cartea ca destin* (portret în dialog cu Daniel Cristea-Enache); *Castelul, biblioteca, pușcăria*, publicate la Editura Humanitas.

Ciprian Măceșaru (n. 1976) a debutat în 2007 cu volumele *Cântecul greierilor de sub calea ferată* (poeme) și *Dialoguri în oglindă* (interviuri), apărute la Editura Curtea Veche. Au urmat: *Focul din tâmplă* (jurnal cultural) și mai multe volume de versuri, precum și două microromane înrudite, *Superhero* (Cartea Românească, 2012) și *Portbagaj* (Editura Trei, 2014). A fost inclus cu proză și poezie în mai multe antologii. Este fondatorul și directorul revistei *Accente* din București și a primit Diploma de Excelență pentru Jurnalism European, acordată de EUROLINK – House of Europe, 2010.

Despre nerăbdarea de a fi răbdător

DAN C. MIHĂILESCU

și

CIPRIAN MĂCEȘARU

în dialog epistolar

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2014

ISBN 978-973-50-4671-2
Descrierea CIP este disponibilă la
Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

„Căci nimic nu pricinuieste atât de mult
nerodirea ca nerăbdarea.“

Sf. Ioan Scărarul

**Hazul mare e că ajung
să divagheze despre răbdare și virtuțile ei
tocmai doi nerăbdători sadea**

CIPRIAN MĂCEȘARU — Dragă domnule Dan C. Mihăilescu, n-am crezut că vom scrie vreodată o carte împreună, și trebuie să vă spun că sunt emoționat și fericit. Mai mult, sper ca traseul pe care-l voi parcurge alături de dumneavoastră să mă vindece, căci răbdarea este, pentru mine, încercarea supremă. Toată forfota mea interioară a sucombat adesea din cauza NERăbdării. M-am întrebat cum de continui să fac aceeași greșală, deși sunt cât se poate de conștient de problemă. Nu am găsit alt răspuns decât că sufăr de *akrasia*, de acel fenomen moral analizat de Aristotel care înseamnă neputință în controlul de sine. Prin urmare, înțelegeți că tema discuției noastre mă interesează în cel mai înalt grad. Cred, de altfel, că e o temă care privește întreaga noastră societate, fiindcă noi, românii, nu avem, în general,

răbdarea de a construi și de a ne construi temeinic. Știu că nu știu nimic ar trebui să fie gândul de la care să pornim întotdeauna, dar, nerăbdători, sărim peste etape, le ardem, cum ne place să spunem, neglijăm esențele, facem afirmații categorice și încercăm să realizăm lucruri fără a le cunoaște natura intimă, dând dovadă, așadar, de simplu mimetism. Cam aici suntem, într-o grabă păguboasă, mereu îmbătați de virtuți mai mult afirmate decât dovedite, superficiali și, în același timp, mereu nemulțumiți de condiția noastră. Zidim în pereții ce se tot dărâmă o parte a sufletului nostru, ne abandonăm unor presupuse forțe ale destinului, plângem la altarul jertfei noastre, neglijând rațiunea. În loc de a învăța să clădim riguros, ordonat și practic, noi, cu spiritul nostru năvalnic și nestrunit în civilizație decât prea puțină vreme (lucru care, de altfel, ne bulversează, fiindcă nici n-a reușit civilizația să se infiltreze cu adevărat în măduva noastră, nici nu ne mai este total străină), ne aruncăm cu capul înainte, gata să cucerim ceea ce alții au cucerit după sute de ani de statornicie.

Mă întreb dacă s-ar putea scrie o istorie culturală a răbdării. S-au publicat cărți cu teme dintre cele mai bizare, așa că nu văd de ce nu s-ar putea scrie și despre un lucru atât de important cum e răbdarea, una dintre marile virtuți, importantă atât în rândul religiilor, cât și în filozofia generală de viață. Aș intro-

duce, totuși, aici o mică nuanță, poate o nuanță răutăcioasă, dar, sper, productivă pentru dialogul nostru. În religie se spune cam așa: rabdă și vei câștiga; pe când în mentalitatea laică răbdarea este interpretată ca inteligență a celui care știe să stăpânească și să rezolve problemele vieții. „Rabdă” impune umilința totală – să ne amintim de dreptul Iov, cel care nu și-a pierdut nici o clipă încrederea în Dumnezeu, în ciuda nenorocirilor care s-au abătut asupra sa –, pe când „răbdarea” este una dintre armele omului liber. O persoană care are răbdare își ia viața în propriile-i mâini, are întotdeauna grijă să clădească bine, pe termen lung, să nu se lase intimidată de izbucnirile de moment din jurul său. Dar răbdarea laică nu exclude sentimentul religios. Ar fi absurd să fie așa. Sunt două lucruri care pot coexista în alcătuirea mentală și psihică a unui individ. Când „rabzi” te abandonezi credinței în Împărăția Cerurilor, dar când ai „răbdare” cauți să ridici aici, pe Pământ, propria împărăție. Aș spune că românii și-au cam bătut joc de împărăția lor pământească, că n-au avut răbdare să o ridice cumsecade, să o dezvolte în profunzime. Suntem cârpaci, punem petic peste petic, pânza corabiei noastre se umflă, însă cedează la prima furtună mai serioasă.

Dar să încercăm să ieșim, cel puțin deocamdată, din zona istoriei și a specificului național și să vorbim

despre răbdarea necesară (să vedem dacă este întotdeauna necesară) în actul creației. Credeți în izbucniri creatoare, în revărsări artistice torențiale, datorate muzelor, în locul pregătirii, răbdării, acumulării de experiențe și informații? Este inspirația de moment o sabie scoasă din teacă de un braț invizibil?

DAN C. MIHĂILESCU — Hazul mare e că ajung să divagheze despre răbdare și virtuțile ei tocmai doi nerăbdători sadea, risipitori incurabili, capricioși, autoprovocatori și nestatornici, doi proteici riscând ritmic spulberarea de sine. Un sangvin umoral, reactiv, imprevizibil, incontrollabil, alintat și vanitos (eu) și un sangvin insașiabil cultural, experimentând cu haos pitoresc și grație amețitoare cele mai variate travestiuri livești, tentații culturale și trasee artistice, cum ești domnia ta. Oricât mi-aș inventaria eu oscilațiile profesionale de sexagenar (critică, sau istorie literară? gazetărie, sau sinteze? traduceri, sau televiziune? Eminescu, Cioran, Caragiale, Jean-François Revel, sau Athos?), matale, la numai 37 de ani, vei ieși imediat câștigător: poet, romancier, eseist, diarist, recenzent, autor de interviuri, făcător de reviste, baterist în formații indie-rock, PR-ist și entertainer cultural, meloman, ca să nu le mai înșir pe cele multe, mari sau mărunte, de soț și tată, când șomer, când patron, angajat simultan în câteva joburi ș.a.m.d.

M-ai năucit complet cu oferta asta. Cum spuneam, doi ne-răbdători logoreici care-și propun să

facă elogiul răbdării mult îndurătoare în tăcere, păi așa ceva e un oximoron demn de tot hazul... Și interesul. Două euri în febrilă expandare amfitrionică se angajează să exalte replierea introspectivă, mono(și con)centrarea.

În ce mă privește, am fost dintotdeauna un campion al nemăsurii și pripelii reactive. Gurmand și grăbit, niciodată gustând și sirotând, ci doar înfulecând ca de frica morții. Risipitor cu toate cele, niciodată nu mi-am acordat răgazurile necesare cumpănirii de sine, economiei persoanei și economisirii energiilor (fizice, spirituale, financiare, culinare etc.). Fugind mereu după mai mulți iepuri, mă iluzionam că voi ajunge oricum să drămuiesc așa cum se cade hedonismul și apetitul metafizic, senzualitatea și idealismul, cărțile și dansul, natura și cultura, studiul, taclaua și haihuiala. Nerăbdare aricioasă și absorbție inconștientă în relațiile sentimentale, ca și în pornirile religioase ori în acumulările culturale. Superficialitate și improvizație pe toate planurile, fugăreală de sine între Pascal și Jack London, Dostoievski și Lautréamont, Rimbaud, Dylan Thomas, Baudelaire, Poe și Saint John Perse, de la rock și blues la gospel și bocete mioritice, între Maria Tănase, Vivaldi, Zavaidoc, Bach, Dorin Liviu Zaharia, Corelli și Led Zeppelin. Refuzul construcției temeinice, oroare față de teoria literaturii, fobie la sinteze, încăpățănare de catâr față de limba germană. Alint maxim cu

varii experimentări, treceri aiuritoare de la poezie la eseu, de la filozofie la etnologie și critică literară, de la eminescologie la caragialogie, de la miuștele pe maidan la natație (o lună), volei (un an), judo (trei luni), canotaj (două săptămâni) și bătai cu bulgări la un pas de orbire (două ierni). Aveam aproape 30 de ani când Noica m-a electrocutat mortal cum că nu dețin nimic solid și că ideal ar fi să tac gazetărește zece ani, timp în care să adun un munte de cunoștințe pentru o carte de referință, după care să-mi pot acorda un respiro de dandism eseistic. Am șazeci de ani acum și resimt, în fine, îndemnul lui ca pe un cuțit uitat între coaste. Așa trebuia să fac: să-mi impun senin un interval de tăcere ritualică, precum orfico-pitagoreicii sau isihaștii, o paranteză de mutism existențial, în care să-ți privești Învățătorul în tăcere, văzând ce, cum, unde, când face și dându-ți singur toate micile răspunsuri la infinitatea marilor întrebări.

Și totuși. Dacă toată ființa mea a fost structural străină răbdării arhitecturale, cochetând adeseori zglobiu cu extremele, drept e să spun și că undeva, în subterane, am avut constant (și am, la modul dureros) o sete cumplită de rânduială, ierarhie, temeinicie și edificare în durată. O venerare a texturii bine bătute; o admirație sinceră și fără limite pentru CV-urile gândite și lucrate ca destin, și nu ca simplă biografie; un respect necondiționat pentru cumișenie (înțe-

lepciune), moderație, toleranță, cuprindere asimilatoare de contrarii.

Dacă, deci, înspre finalul paginilor ce urmează voi ajunge să fac elogiul măsurii, al cumpenei ca noimă sufletească, al buneii resemnări ca însumare de antinomii și al vieții ca împăcare și împărtășire întru armonie și seninătate, rog să nu fiu taxat de iezuit, răspopit, scopit prematur.

Nu. Mania *vitezei*, de care am tot fost acuzat din adolescență până spre pensie (chit că nu am condus niciodată o mașină), nu înseamnă că am fost orb la peisajul derulat (din toate punctele de vedere) *au ralenti*, la fel cum vechiul hrăpăreț care eram a ajuns un atlet al *slow food*-ului, cu toată cohorta de semnificații aferente. Naturelul de Haplea nu mi-a subțiat admirația pentru rafinamentele gurmeților, după cum afinitățile cu Pirgu nu mi-au tocit sau malformat respectul față de blazonul lui Pantazi și Pașadia.

Dar ia stai așa. Chiar: ce să fi însemnat în viața mea pasiunea pescuitului, unde am avut permis lunar de la 11 la 18 ani, de nu atracția pentru sfânta tăcere din zori printre cețuri, stufărișuri, broscărimi vorbărețe, clifit de cizme și aripeli de păsăret matinal? Stăteam nemișcat și câte zece ore pe zi, la Piua, Afumați, Șindrilița, Voluntari, Movilița, Pasărea, Brănești, fără să mănânc și să beau ceva, fără să văd că răsare și apune soarele, cu ochii la plută, juvelnic

și mincioc, total targhetat pe undiță (am refuzat violent pescuitul la lansetă, cu linguriță, muște, broscuțe de plastic și toate alea), într-o veselă afinitate cu tot ce pune la încercare virilitatea ca provocare, așteptare și cules de lauri.

Trebuie să le mai spun dragilor noștri cititori că întrebarea ta mi-a aterizat pe ecranul computerului absolut pe neașteptate, în decembrie 2013, când tocmai mă opinteam să-mi resuscitez un vechi proiect de *diving* interbelic, ca să spun așa. Exact atunci terminasem volumul tău de versuri *Debaraua cu simțuri*, apărut la Tracus Arte, pe care-l lansaseși cu o lună în urmă la „Gaudeamus“. Or, în versurile tale, odată cu sarcasmul existențial și funinginea sufocantă a unor tipare neoexpresioniste, totul forfotește, colcăie, furnicăie, fornăie, tropăie, țâșnește. Cel puțin aici, în doar șaiszeci de pagini, plămânii „zbârnăie ca niște trambuline“, primăvara „descleiază orașul“, asfaltul „se întărește“, „lumea e ca o mașină de tocat carne“, mersul poetic simte „în tălpi rădăcinile de sub asfalt“ și „scormonim iar și iar cu vârful săgeții în rană“, în vreme ce „poemul de ură din stânga se contopește inevitabil cu poemul de iubire din dreapta“.

Și uite că într-un loc apare-n carte și tema noastră: soferul iute, abil, dar nestăpânit care ești nu ajunge să schimbe „câteva vorbe cu sine, pun întrebări și răspund“ decât între un semafor și altul, numai din

Cuprins

Cuvânt înainte

de Dan C. Mihăilescu	7
--------------------------------	---

Despre nerăbdarea de a fi răbdător

Hazul mare e că ajung să divagheze despre răbdare și virtuțile ei tocmai doi nerăbdători sadea	21
„O vreme este să azvârli pietre și o vreme să strângi pietre“	33
De harul ascultării depinde ce vei face din viața ta	47
Abecedarele senzualității	60
„Viața ce-i, dacă în griji ne irosim, și n-avem timp să stăm și să privim?“	77
O zi din viață...	86
Muică, să vă-ngăduiți	97
Răbdarea părintească	113
Despre răbdarea de a asculta și despre importanța tăcerii	122
Modest elogiu al răbdării	140